

JELENTŐS ELŐREHALADÁS

a „Magyarország 2025” című, ún. Fehér Könyv munkálatokban

*„A jövőt nem lehet előre megjósolni, de a jövőnket fel lehet találni.”
Gábor Dénes*

A kutatásban figyelmünket azokra a váratlan, új jelenségekre irányítjuk, amelyeknek a jelenben nem tulajdonítunk különösebb jelentőséget, de a jövőt nagymértékben átalakíthatják. Fantáziadús elképzelések megfogalmazására törekszünk, mint amilyen volt pl. az 1980-as évek elején a japán Masuda elképzelése az információs társadalomról, vagy másoké a mobiltelefonok gyors elterjedéséről, vagy a sejtbankról. A jövőt nem megjósolni akarjuk, hanem azt keressük, hogy a magyar társadalom milyen új jelenségekkel találhatja szembe magát a közeljövőben, és hogyan reagál azokra. Nem a múltat és a jelent folytató jövőalternatívákat keressük, hanem az azoktól elsősorban minőségileg eltérő jövőlehetőségeket.

A kutatás egyik pillérét a technikai fejlődésben és a társadalom szerveződésének különböző területein megjelenő, új, váratlan jelenségek alkotják. A technikai fejlődés számos meglepő eredményt hozhat: megváltoztathatják életmódunkat, munkavégzésünk módját, emberi kapcsolatainkat, szórakozási szokásainkat stb. Ezért elsősorban a mindennapi életünket befolyásoló technikai újdonságokat, innovációkat és szélsőséges jelenségeket keressük, valamint azok várható hatásait a magyar társadalomra. A társadalom szerveződésének különböző területein is keressük a még nem tipikust. Keressük pl., hogy milyen új tanulási és tanítási módok jelennek meg az info-kommunikációs eszközök elterjedésének időszakában. Milyen új fogyasztói szokások alakulhatnak ki és ezek összefüggenek-e a környezettudatos magatartással? Milyen új kihívások és feladatok jelennek meg az egészségvédelemben és a táplálkozásban? Várhatók-e új tendenciák a gyermekvállalási szokásokban? Milyen új bűnözési és bűnüldözési módszerek jelennek meg? Milyen szerepet tölthetnek be a laikusok a biztonságvédelemben? Hogyan változhat a lelki betegek helyzete és ellátása?

A kutatás másik pillére a társadalom megújulási képességének vizsgálata. Ezt a mai fiatalok „jövővárakozásai” alapján elemezzük. Feltárjuk, hogy hazai középiskolás és egyetemista fiatalok hogyan gondolkodnak az elkövetkező közel 20 évről. Milyen reményeik és félelmeik vannak az élet különböző területein, mire számítanak mint várható munkavállalók (gazdasági dimenzió), mint állampolgárok, mint a civil szféra tagjai (társadalmi dimenzió). Különösen érdekes, hogy miként képzelik el személyes életüket (személyes tér dimenziója). Arról is érdeklődünk, hogy mit tesznek azért, hogy reményeik megvalósuljanak, és félelmeik mérséklődjenek.

E két pillérre építve a szintetizáló fázisban keressük majd ezek összehangolásának lehetőségeit. Feltárjuk a magyar társadalom előtt álló, nem tipikus, de lehetséges jövőalternatívákat, jövőképeket. Vajon milyen jövőképeket (társadalomképeket) adhatnak a társadalom különböző területein fantáziadúsán feltárt új jelenségek és lehetőségek, valamint az empirikus vizsgálattal feltárt jövővárakozások? Vajon a társadalom képes-e, és akarja-e feldolgozni a technikai innovációkat, újításokat? Hogyan változik a technikai fejlődés nyerteseinek és veszteseinek köre? Találunk-e majd olyan jövőalternatívákat, amelyeknek mozgósító erejük lesz a társadalom megújulásában? Megújulásra kész vagy a múltba tekintő társadalom képe rajzolódik-e ki előttünk? Vajon mit kellene elhagyni a múltból ahhoz, hogy a

mozgósító erővel bíró jövőváltozatok elérhetőek legyenek? Törekszünk e kérdések megválaszolására.

A munkában kb. 40-en veszünk részt. Mindenekelőtt az MTA Jövőkutató Bizottság tagjai, közel 20 jövőkutató szakember. Együttműködünk egy-egy terület – mint pl. oktatás-tanulás, egészségvédelem, táplálkozás, bűnözés – specialistáival is. A szakértők tanulmányokba öntik gondolataikat a társadalom különböző területein 2025-ig várhatóan bekövetkező változásokról. Néhányan ún. fantázia-szenáriókat írnak, amelyekben a hangsúly a már-már elképzelhetetlenre, a már-már lehetetlenre helyeződik. De ebben az évszázadban megtanultuk, hogy semmi sem lehetetlen! 2001. szeptember 9-e vagy a 2004. december 26-i cunami óta már megtapasztaltuk ennek a nem kívánt oldalát is.

A Budapesti Corvinus Egyetem Jövőkutató Tanszékén nyolc, a tanszékhez több területen is kapcsolódó egyetemi és PhD hallgató kérdőíves megkérdezéseket folytat hazai középiskolások és felsőfokú oktatásban résztvevők reprezentatív kiválasztott mintája körében.

Nováky Erzsébet